

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія суспільних дисциплін і правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
«_____» _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

для студентів

спеціальності *073 Менеджмент*

освітньої програми *Організація виробництва*

освітньо-кваліфікаційного рівня *молодший спеціаліст*

Київ – 2021

Розробники: Нос Наталія Миколаївна, Складан Андрій Анатолійович, викладачі циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Складан Андрій Анатолійович, викладачі циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства
Протокол від 6 січня 2021 року №7

Голова циклової комісії Юлія РЯБОКОНЬ

Робочу програму перевірено
« 14 » 01 2021 р.

Заступник директора
з навчально-методичної роботи

 Зоя ГЕЙХМАН

Заступник директора
з навчальної роботи

 Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 20_/20_н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол №____
(підпис) (ПІБ)

на 20_/20_н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол №____
(підпис) (ПІБ)

на 20_/20_н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол №____
(підпис) (ПІБ)

на 20_/20_н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол №____
(підпис) (ПІБ)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання
	денна
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Загальний обсяг кредитів/годин	3 / 90
Курс	3
Семестр	6
Кількість змістовних модулів з розподілом:	3
Обсяг кредитів	3
Обсяг годин, в тому числі:	90
Аудиторні	42
Модульний контроль	6
Семестровий контроль	-
Самостійна робота	12
Форма семестрового контролю	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчального курсу є формування базових уявлень щодо особливостей функціонування системи відносин "людина-світ", основних історичних типів філософії, світоглядних парадигм, засвоєння ключових принципів мислення сучасних філософських вчень, систем та шкіл для формування цілісного уявлення про розвиток філософської світової думки.

Завдання курсу спрямовані на формування ряду наступних предметних **компетентностей**:

- знання функції та методів філософії та релігієзнавства, основних етапів розвитку філософської думки, головних понять та категорій філософії, ключових політико-філософських концепцій;
- здатність визначати основні напрямки філософських досліджень;
- вміння називати та аналізувати сучасні філософські течії;
- знання основних релігійних традицій світу та сакральних книг народів світу;
- здатність використовувати традиційні філософські методи в пізнанні та духовно-практичні засоби вирішення світоглядних та методологічних проблем в історії людства;

3. Результати навчання за дисципліною

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент:

- використовує філософські поняття, будує судження та робить правильні висновки, аналізує філософські тексти, наводить приклади та здійснює порівняння, аналізує та встановлює зв'язки;
- оперує набутими філософськими знаннями при виробленні власної світоглядної позиції; обґрунтовує власну думку, спираючись на досягнення світової та вітчизняної філософії;
- вирішує питання моралі з точки зору різних етичних теорій;
- свідомо орієнтується в цінностях сучасного людства, грамотно оцінює і аналізує ціннісні аспекти розвитку культури сучасної цивілізації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		лекції	семінари	підготовка і складання підсумковог о контролю	Самостійна робота
Модуль 1. Зародження й історичний розвиток філософії: від античності до сьогодення					
Лекція 1. Сутність, особливості та функції філософії	6	2		2	2
Лекція 2. Історичні типи розвитку філософського знання	10	4	4	4	
Лекція 3. Сучасна світова філософія	10	2	2	4	2
Модульний контроль	2				
<i>Разом за змістовним модулем 1</i>	30	8	6	10	4
Модуль 2. Проблеми онтології, гносеології, діалектики та антропології					
Лекція 4. Філософський зміст проблеми буття	6	2	2	2	
Лекція 5. Проблема пізнання.	6	2	2	2	
Лекція 6. Філософська антропологія. Мета і цінність людського життя	10	2	2	4	2
Лекція 7. Діалектика та її альтернативи	8	2	2	2	2
Модульний контроль	2				
<i>Разом за змістовним модулем 2</i>	32	8	8	10	4
Модуль 3. Предметні області філософії					
Лекція 9. Соціальна філософія	10	2	2	4	2
Лекція 10. Філософія історії та історіософія	10	2	2	4	2
Лекція 11. Філософія релігії	6	2	2	2	
Модульний контроль	2				
<i>Разом за змістовним модулем 3</i>	28	6	6	10	4
Усього годин за навчальним планом	90	22	20	30	12

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Зародження й історичний розвиток філософії: від античності до сьогодення.

Лекція 1. Сутність, особливості та функції філософії (2 год.)

Філософія як мудрість. Філософія як форма суспільної свідомості. Особливості філософського знання. Загальна характеристика філософії. Мета та порядок вивчення філософії як навчальної дисципліни. Світогляд, його структура, риси, суспільно-історичний характер. Історичні тини світогляду: міфологія, релігія, філософія. Філософський світогляд. Предмет, функції, коло основних проблем філософії.

Основні поняття теми: світогляд, міфологія, релігія, філософія.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 5, 6, 9

Лекція 2. Історичні типи розвитку філософського знання (4 год.)

Антична філософія. Становлення філософії країн Сходу (стародавні Китай, Індія). Своєрідність Східної філософії. Філософія Середньовіччя (XIII – XV ст.). Філософія епохи Відродження (XV – XVI ст.). Філософія Нового часу (XVII – XVIII ст.). Німецька класична філософія (XVIII – XIX ст.). Марксистська філософія. Основні риси української філософії.

Основні поняття теми: східна філософія, антична філософія, досократики, грецька філософія, середньовічна філософія, патристика, схоластика, філософія Відродження, новоєвропейська філософія, німецька класична філософія, гегельянство.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 42, 44, 46

Лекція 3. Сучасна світова філософія (2 год.)

Загальна характеристика сучасної світової філософії та її основні напрямки. Марксизм та неомарксизм. Позитивізм, неопозитивізм і постпозитивізм. Сучасна релігійна філософія (неотомізм, тейярдизм, персоналізм). Філософія життя та її напрямки. Психоаналіз і неофрейдизм. Філософська антропологія. Феноменологія. Екзистенційна філософія. Філософська герменевтика. Комунікативна філософія. Філософія постмодерну. Російська філософія XIX -XX ст.: основні напрямки та їх характерні риси.

Основні поняття теми: Філософія XIX століття, сучасна філософія, позитивізм і аналітична філософія, марксизм і неомарксизм, філософія життя, екзистенціалізм, феноменологія, герменевтика, постмодернізм.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 42, 44, 46

Модуль 2. Проблеми онтології, гносеології, діалектики та антропології.

Лекція 4. Філософський зміст проблеми буття (2 год.)

Онтологія, її основні проблеми та категоріальні визначення. Типи онтологій. Філософський сенс проблеми буття. її історичне усвідомлення. Категорія буття: її

суть і специфіка. Основні форми буття. Роль категорії «субстанція» для визначення онтологічних основ і способу буття світу. Формування науково-філософського поняття матерії. Сучасна наука про складну систему організації матерії та її властивості. Матерія і рух. Простір і час як форми існування матерії. Поняття «світ» і «картина світу». Сучасні наукові моделі розвитку світу.

Основні поняття теми: онтологія, буття, суще, субстанція, наукова картина світу, парадигма, простір, час, рух.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 3, 9, 40

Лекція 5. Проблема пізнання (2 год.)

Пізнання у контексті людського існування. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Види пізнавальної діяльності: чуттєве і раціональне. Діалектика чуттєвого і раціонального у пізнанні. Принцип визначальної ролі практики в пізнанні. Творчість як конструктивний принцип пізнання. Інтуїція. Проблема істини у філософії та науці. Практика як головний критерій істини. Поняття науки. Специфіка наукового пізнання. Методологія наукового пізнання. Метод і методологія. Рівні методології. Методи емпіричного дослідження. Методи теоретичного дослідження. Сучасна методологія пізнання. Логіка наукового дослідження та її етапи (факт, проблема, гіпотеза, доказ, теорія). Соціальні функції науки. Наука і мораль. Свобода наукового пізнання і соціальна відповідальність вченого.

Основні поняття теми: гносеологія, суб'єкт, об'єкт, істина, метод, методологія.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 3, 9, 45

Лекція 6. Діалектика та її альтернативи (2 год.)

Діалектика як вчення про розвиток і метод пізнання. Історичні форми діалектики. Поняття категорії, закону, принципу. Діалектика як система принципів, законів, категорій. Об'єктивна і суб'єктивна діалектика. Принципи діалектики. Принцип загального зв'язку. Поняття відношення, зв'язку, взаємодії. Принцип розвитку. Поняття зміни, руху, розвитку. Основні закони діалектики. Основні категорії діалектики. Значення законів і категорій діалектики для теоретичної і практичної діяльності юристів. Класичні альтернативи та модифікації діалектики в сучасних філософських доктринах.

Основні поняття теми: діалектика, закони діалектики, розвиток, категорії діалектики.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 3, 9, 46

Лекція 7. Філософська антропологія. Мета і цінність людського життя (2 год.)

Філософська антропологія як розділ філософського знання. Людина як основний предмет філософської антропології. Проблема людини в історії філософії: есенціалістська та екзистенціалістська парадигми. Людина в сучасному філософському дискурсі. Основні підходи до сенсожиттєвих пошуків. Проблема смерті.

Основні поняття теми: антропологія, сенс життя, смерть.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 26, 42, 44, 40

Модуль 3. Предметні області філософії

Лекція 8. Соціальна філософія (2 год.)

Соціальна філософія як розділ філософського знання. Проблема суспільства в філософії. Діяльність як спосіб існування соціального. Сфери життєдіяльності суспільства (економічна, соціальна, політична, духовна). Суспільство й природа: діалектика взаємодії (антропогенний вплив на природу, екологічна проблема, соціальна екологія, коеволюція).

Основні поняття теми: народ, нація, держава, демократія, мова, суспільство, класи, страсти.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 1, 26, 40

Лекція 9. Філософія історії та історіософія. (2 год.)

Поняття історіософії. Її основні джерела та напрямки.

Формування предмету історіософії. Історіософія як складова структури філософії історії, яка являє собою універсальну історію людства, побудовану на певних засадах (Г. Гегель, А. Тойнбі.), яка є теорією суспільства в цілому (К. Маркс). Субстанційна та номінальна філософія історії. Виокремлення трьох рівнів в понятті «філософія історії» у вітчизняній філософській літературі. Етапи розвитку історіософської думки. Історіософія та історія. Історіософія та соціальна філософія і соціологія. Функції історіософії.

Основні поняття теми: філософія, історія, історія філософії, філософія історії, субстанційна філософія історії, номінальна філософія історії, історіософія, історична свідомість, суспільна свідомість, історична ситуація, історичний процес, суспільство, цивілізація, конструювання історичної реальності, реконструкція минулої соціальної реальності, історичний дискурс, сенс життя, сенс історії, світогляд, міф, релігія.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 18, 34-36

Лекція 10. Філософія релігії (2 год.)

Релігія як форма суспільної свідомості. Природа релігійної свідомості. Особливості релігійної віри у надприродне. Витоки філософії. Природа філософського знання. Втрата софійного характеру філософії і виділення з філософії природничих, суспільних і технічних наук. Проблемне поле філософських досліджень. Теорія пізнання. Інтуїція і містика. Природа догматизму і релятивізму. Плюралізм поглядів на релігійний феномен. Релігія як об'єкт та предмет всебічного вивчення: богословсько-теологічного тлумачення, теоретично-філософського осмислення та наукового дослідження. релігії. Особливості основних підходів до пізнання й пояснення феномену релігії: богословсько-теологічного, теоретично-філософського та емпірично-наукового як відповідно першої, другої та третьої історичної форми релігієпізнання. Теологія (богослов'я) – комплекс богословсько-теологічних дисциплін, система обґрунтування й апології конфесійних віровчень як

ідейно-доктринальне джерело релігійної філософії. Віронавчально-догматичні та структурно-дисциплінарні особливості теології (богослов'я) різних конфесій. Основні конфесійні форми теології (богослов'я) Заходу і Сходу.

Основні поняття теми: релігія, віра, анімізм, фетишизм, класифікація релігій.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 14, 18, 34-36

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Навчальні досягнення студентів з дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

вид роботи	максимальна кількість балів за один вид роботи	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	3	3
Відвідування семінарів	1	3	3	4	4	3	3
Відвідування практичних							
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20	2	20
Робота на практичному занятті							
Виконання завдань для самостійної роботи	10	1	10	1	10	1	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Разом			62		63		61
Максимальна кількість балів					186		
Розрахунок коефіцієнта					1.86		

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість балів
1	Есе «Проблема цінностей та моралі в сучасному суспільстві» («Філософи: уроки виживання»)	10
2	Есе «Філософські проблеми сучасності» («Інтерстеллар»)	10
3	Есе «Людина як предмет філософського осмислення» («Містер ніхто»)	10
	Разом	30 балів

Критерії оцінювання самостійної роботи.

10 балів – завдання виконані в повному обсязі, студент має системні, дієві знання, володіє понятійним апаратом, відповіді на запитання вичерпні й аргументовані, не мають помилок.

8 балів – робота виконана в повному обсязі, але має деякі неточності і незначні помилки; достатньо високий рівень загальної обізнаності з предмету та адаптивності при доборі потрібного матеріалу.

6 балів – поверхневе знання змісту тем з дисципліни, труднощі при використанні понятійного апарату, відсутність міцних логічних зв'язків і послідовності у розумінні навчального предмету.

4 бали – студент знайомий з матеріалом, але не виділяє основних положень, допускає суттєві помилки, які викривляють зміст, не вміє користуватися термінологією і поєднувати теоретичні засади з практичним їх втіленням.

2 бали – не виявляє розуміння матеріалу, має розрізненні знання, допускає грубі помилки, обсяг виконаного завдання менше 20%.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення модульного контролю – модульна контрольна робота

Форма проведення – письмова.

Час проведення – 80 хвилин.

Максимальна кількість балів: 25 балів

Критерії оцінювання:

Виконання тестових завдань оцінюється в 1 бал за кожну правильну відповідь.

Кількість тестів 25.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма проведення семестрового контролю екзамен у 6 семестрі

Умова допуску – виконання всіх видів практичних завдань з дисципліни і отримання від 35 до 60 балів за семестр.

Форма проведення екзамену – письмова.

Час проведення – 80 хвилин.

Максимальна кількість балів: 40 балів

Критерії оцінювання:

Письмові відповіді на 2 теоретичних питання – 20 балів

Виконання тестових завдань – 20 балів

Перелік допоміжних матеріалів: немає

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Філософія, її предмет і структура. Основні функції філософії.
2. Історичні типи світогляду та їх характеристика.
3. Особливості філософії Стародавньої Індії та Стародавнього Китаю. .
4. Філософія античності: проблематика та характерні риси.
5. Особливості та основні етапи розвитку філософії Середньовіччя.
6. Філософія епохи Відродження та Просвітництва: загальна характеристика.
7. Класична німецька філософія та її основні проблеми.

8. Основні напрями некласичної філософії кінця XIX — початку XX століття.
9. Основні напрями філософії XX століття.
10. Зародження і розвиток філософської думки в Україні.
11. Онтологія, її основні проблеми та категоріальні визначення.
12. Діалектика та її альтернативи (метафізика, софістика, еkleктика).
13. Теорія пізнання в системі філософського знання. Поняття пізнання. Види пізнання та їх взаємозв'язок. Поняття істини в філософії. Істина і правда.
14. Проблема свідомості у філософії.
15. Соціальна філософія в системі філософського знання. Духовність і культура. Культура і цивілізація.
16. Основні питання етики, естетики та аксіології.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	100-90	Відмінно
B	82-89	Дуже добре
C	75-81	Добре
D	69-74	Задовільно
E	60-68	Достатньо
F _X	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

7. Навчально-методична карта дисципліни «Основи філософських знань»

Разом: 90 год., лекції – 22 год., семінарські заняття – 20 год., підготовка і складання підсумкового контролю – 30 год., самостійна робота – 12 год.

Модуль	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3		
Назва модуля	Зародження й історичний розвиток філософії: від античності до сьогодення			Проблеми онтології, гносеології, діалектики та антропології				Предметні області філософії		
Лекції	Сутність, особливості та функції філософії	Історичні типи розвитку філософського знання	Сучасна світова філософія	Філософський зміст проблеми буття	Проблема пізнання.	Філософська антропологія. Мета і цінність людського життя	Діалектика та її альтернативи	Соціальна філософія	Філософія історії та історіософія	Філософія релігії
Семінари		Історія філософії	Сучасна світова філософія	Онтологія	Гносеологія	Мета і цінність людського життя	Діалектика та її альтернативи	Соціальна філософія	Філософії історії	Філософія релігії
Види поточного контролю	МКР – 25 балів			МКР - 25 балів				МКР - 25 балів		
Підсумковий контроль	іспит									

Рекомендована література

Базова

1. Бойко О. Філософія: курс лекцій: У 2-х ч / [уклад. О. Бойко]. – Суми, 2010. – Ч. 1. Історія світової та української філософії. – 187 с.
2. Бойко О. Філософія: курс лекцій: У 2-х ч / [уклад. О. Бойко]. – Суми, 2010. – Ч. 2. Філософські системи. – 179 с.
3. Огнев'юк В. Філософія. Історія філософії: Підручник / В. Огнев'юк, І. Утюж. – К.: Грамота, 2010. – 256 с.
4. Огнев'юк В. Освіта в системі цінностей сталого людського досвіду / В. Огнев'юк. – К.: Знання України, 2003.
5. Ярошовець В. Історія філософії: Підручник / В. Ярошовець, І. Бичко, В. Бугров та ін.; за ред. В. Ярошовця. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 648 с.

Допоміжна

1. Андрущенко В. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручник / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. – К.: Генеза, 2006. – 656 с.
2. Арутюнов В. Філософія [Навчально-методичний посібник] / В. Арутюнов, С. Бондар. – К.: Аспект-Поліграф, 2008. – 309 с.
3. Бичко І. Філософія. Підручник / І. Бичко. – К., 2006. – 656 с.
4. Губерський Л. Філософія: Хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л. Губерського – К.: Знання, 2009. – 621 с.
5. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Академвидав, 2005. — 592 с.
6. Присухін С. Філософія: [Навчальний посібник]. – К., 2008. - 361 с.
7. Касьян В. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: Навч. посіб. / В. Касьян. – К.: Знання, 2008. – 347 с.
8. Андрущенко В. Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: навч. посіб. / В. Андрущенко, Г. Волинка, Н. Мозгова та ін. за ред. Г. Волинка. – К.: Каравела, 2009.
9. Арутюнов В.Ф. Філософія (навч.-метод. посібник для самостійного вивчення) -К., КНЗУ, 2001.
10. Причепій Є. Філософія: Підручник / Є. Причепій, А. Черній, Л. Чекаль – К.: Академвидав, 2007.
11. Кислюк К. Релігієзнавство / К. Кислюк, О. Кучер. – К.: Кондор, 2004. – 646 с.
12. Лешан В. Релігієзнавство. Кредитно-модульна система навчання: Підручник / Володимир Лешан, Ярослав Чоренький. – Чернівці, 2011. – 632 с.
13. Лешан В. Історія християнства в Україні / В. Лешан, Ю. Звенигородська. – Чернівці: Рута, 2007. – 120 с.
14. Мозговий Л. Релігієзнавство: Навчальний посібник / За ред. Л. Мозгового, О. Бучми. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 264 с.
15. Сидоренко О. Релігієзнавство. Підручник / О. Сидоренко. – К.: 2008. – 470 с.
16. Черній А. Релігієзнавство : підручник / А. Черній. — К. : Академвидав, 2008. — 400 с.
17. Харьковщенко Є. Релігієзнавство: Підручник / Є. Харьковщенко. – Х., 2007. – 379 с.
18. Щерба С. Філософія. Підручник / С. Щерба. – К.: Кондор, 2007.
19. Бойченко І. Філософія історії / І. Бойченко, М. Горлач, І. Жилєнкова, Є. Мануйлов. – К.: Прапор, 2006. – 656 с.

20. Горлач М.І. Філософія: підручник. - Харків, 2000.
21. Горський В.С. Історія української філософії. Навч. посіб. - К., 2001
22. Естетика. Навч. посіб. За ред. Лозового В.О. – К., 2003.
23. Етика. Навч. посіб. За ред. В.О.Лозового. – К., 2002.
24. Кримський С. Про софійність, правду, смисли людського буття: Збірник науково-публіц. і філософських статей / С. Кримський. – К., 2010.
25. Левчук Л.Т. Естетика. Підручник. – К., Вища школа, 1997.
26. Левчук Л.Т., Оніщенко Р.І. Основи естетики. Навч. посіб. – К., 2000.
27. Малахов В. Етика. Курс лекцій. – К., 2002.
28. Нестеренко В.І. Вступ до філософії: онтологія людини. – К., 1995.
29. Петрушенко В.П. Практикум з філософії. Навчальний посібник. - Новий світ, 2003.
30. Петрушенко В.П. Основи філософських знань. Посібник - Новий світ, 2003.
31. Причепій Є.М. Філософія: посібник. - К., 2001, 2003.
32. Релігієзнавство: Навч. посібник / За ред. М. Ф. Рибачука. - К., 1999.
33. Релігієзнавство: Навчальний посібник/ А.Г.Баканурський та інші. -К., 2004.
34. Релігієзнавство: Навчальний посібник/ За ред. В.І. Лубського. - К., 2000.
35. Сморгж Л.О. Естетика: Навч. посіб. – К., Кондор, 2005.
36. Сучасна західна філософія: течії і напрямки. Хрестоматія / Лях В., Пазинок В. – К., 1996.
37. Федів Ю.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії. - Україна, 2000.
38. Філософія. Світ людини: Курс лекцій / Табаковський В.Г., Булатов М.О., Хамітов Н.В. – К., 2003.
39. Філософія: Курс лекцій / за редакцією І.Ф.Надольного. – Київ, 2000.
40. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К.: Книга, 2005. - 528 с.
41. Філософський енциклопедичний словник. - К., 2002
42. Хамітов Н. Історія філософії. Проблема людини та її меж: Навч. посіб. / Н. Хамітов, Л. Гармаш, С. Крилова. – К.: КНТ, Центр навч. літ-ри, 2006.
43. Щерба С.П. Філософія: короткий виклад. Навчальний посібник. - Кондор, 2004.
44. Ярошовець В. Історія філософії: Словник / За заг. ред. В. Ярошовця. – К.: Знання України, 2005. – 1200 с.

Інформаційні ресурси

- <http://www.filosof.com.ua> Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України .
- <http://elibrary.nubip.edu.ua/2579/1/Філософія.pdf> Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Академвидав, 2005. — 592 с.
- <http://uars.info> Українське Релігієзнавство. Бюлетень Української Асоціації релігієзнавців і Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. Сковороди НАН України